

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА АРХЕОЛОГІЇ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
протоколом засідання Вченої ради
історичного факультету
від 21.12.2022 № 4

ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
з історії України та всесвітньої історії
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійна програма «Середня освіта. Історія»
спеціальність «014 Середня освіта»
спеціалізація «014.03 Історія»
Історичний факультет

м. Київ, 2022 рік

Програма підсумкової атестації

для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Середня освіта. Історія».

Розробники: В.М. Романцов, професор кафедри історії та археології,
доктор історичних наук
С.С. Арабаджи, доцент кафедри історії та археології, кандидат
історичних наук
Ю.В. Коробка, доцент кафедри історії та археології, кандидат
історичних наук
Н.Ф. Шипік, доцент кафедри історії та археології, кандидат
історичних наук

Програма підсумкової атестації обговорена та схвалена на засіданні кафедри історії та археології,
Протокол від «20» грудня 2022 року № 7

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою комплексного атестаційного екзамену являється оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок випускників освітньо-професійної програми «Середня освіта. Історія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з використанням загальнодержавних методів комплексної діагностики.

До основних завдань комплексного атестаційного екзамену відноситься перевірка:

- набутих здобувачем вищої освіти компетенцій (загальних та спеціальних);
- рівня володіння сучасним історичним мисленням, теоретичними знаннями і практичними навичками, необхідними для розв'язання складних задач та практичних проблем;
- рівня володіння методологією та інструментарієм проведення історичного дослідження.
- розуміння сутності та соціального значення педагогічної професії та особливостей діяльності в закладах системи середньої освіти;

Підсумкова атестація є формою виявлення ступеню підготовленості випускників, які здобувають базову вищу освіту, до здійснення самостійної професійної діяльності за обраним фахом. Під час випробувань оцінюється рівень досягнення визначених результатів навчання та їх відповідність кваліфікації «Бакалавр освіти. Вчитель історії» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	<ul style="list-style-type: none">– Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов
Загальні компетентності	<ul style="list-style-type: none">– Здатність діяти громадянські свідомо на основі загальнолюдських ціннісних орієнтирів, вміти застосовувати основні принципи функціонування сучасного суспільства сталого розвитку та його соціальних інститутів в умовах ринкових відносин, дотримуватися основ безпеки професійної діяльності та здорового способу життя.– Здатність до збору, обробки, збереження, продукування, передачі й аналізу професійно важливої інформації з різних джерел.– Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію; працювати в команді з дотриманням етичних норм та цінностей мультикультурного суспільства; спілкуватися рідною та іноземною мовами усно та письмово.– Здатність розвивати вміння вчитися упродовж життя з високим ступенем автономії, розробляти власну траєкторію саморозвитку упродовж життя.– Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Аналізувати, узагальнювати, пояснювати факти, формулювати теоретичні поняття, положення, концепції.– Критичність та самокритичність. Думати науковими термінами, формулювати задачі, збирати дані, аналізувати їх, виправляти помилки та пропонувати рішення проблеми.– Здатність спілкуватися рідною мовою як усно, так письмово.

	<p>Правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями, а саме: неофіційним, офіційним та науковим.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. Здатність орієнтуватись в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб, раціонально співіснуванні з техносферою. – Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. Співпрацювати з різними партнерами в групі та команді, виконувати різні ролі й функції в колективі, проявляти ініціативу, підтримувати та керувати взаєминами з іншими. – Здатність діяти соціально відповідально та громадянські свідомо. Орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя, застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян. – Здатність взаємодіяти з громадськістю, батьками учнів, ЗМІ, демонструючи професійно-педагогічні якості, виявляючи навичками публічного мовлення і аргументації.
<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Здатність застосовувати знання педагогіки та фахових методик у педагогічній діяльності, виявляючи наполегливість у досягненні мети, відповідальність за розвиток дитячого колективу. – Здатність організовувати навчально-виховний процес в основній школі з урахуванням індивідуальних та особливих – потреб школярів, забезпечувати якість загальної середньої освіти. – Здатність аналізувати навчально-виховний процес, власну професійну діяльність за різними методиками. – Здатність забезпечувати ефективне керівництво пізнавальною діяльністю учнів, моральним та інтелектуальним розвитком особистості школяра. – Здатність використовувати базові загальні знання з історії та знання з дотичних галузей – знання про історичні події, історичний простір, світову хронологію, історичні поняття, терміни та процеси, історичних особистостей; знаннями зі спеціальних історичних дисциплін та базовими знаннями з дотичних галузей. – Здатність застосовувати знання історичного змісту та професійні вміння, методи та засоби викладання історії у професійній діяльності фахівця середніх закладів освіти. – Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з професійними завданням, передусім, формуючи цю інформацію в обґрунтовану розповідь чи пояснення. – Здатність знаходити зв'язок між проблемами сьогодення та минулого. Формулювати версії й оцінки історичного руху та розвитку, знаходити історичні паралелі, визначати можливі тенденції у розвитку подій, явищ та процесів.
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>РН-1. Знання найважливіших фактів історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також глибокі знання про певний історичний період або проблему;</p> <p>РН-2. Розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства і</p>

уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності;

РН-3. Знання понятійного апарату, теоретичних засад та основних пізнавальних підходів і методів, провідних напрямів сучасної історичної науки, психології та педагогіки;

РН-4. Здібність розуміти, критично аналізувати та використовувати базову інформацію з історичних та педагогічних дисциплін;

РН-5. Вміння інтерпретувати інформацію з різних видів джерел.

РН-6. Вміння аналізувати відмінності в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах

РН-7. Вміння пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот

РН-8. Володіння основами професійної культури, здібність до підготовки та редагування текстів професійного змісту державною мовою.

РН-9. Знання психології та педагогіки середньої школи, особливостей викладацької діяльності та сучасних методик викладання історії в школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів;

РН-10. Знання сучасних теоретичних та практичних основ навчання історії, специфіки застосування новітніх освітніх технологій в основній (базовій) та профільній школі;

РН-11. Знання норм, критеріїв оцінювання знань та умінь учнів;

РН-12. Знання психологічних особливостей засвоєння учнями навчальної інформації, розвитку їх здібностей з метою прогнозування, діагностики ефективності та корекції навчально-виховного процесу.

РН-13. Володіння інформаційно-комунікаційними технологіями і вміння упроваджувати їх в освітній процес.

РН-14. Володіння навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами

МОДУЛЬ I

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ДОБИ АНТИЧНОСТІ ТА СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Тема 1. Давня та середньовічна історія України

Українські землі в стародавні часи. Заселення території України первісними людьми. Еволюція господарства та суспільного розвитку доби кам'яного віку. Трипільська культура.

Найдавніші державні утворення на території України. Кіммерійці, скіфи, сармати. Грецька колонізація та античні міста-держави. у Північному Причорномор'ї.

Тема 2. Середньовічна історія України

Анти. Східнослов'янські племена та племінні союзи у VI - IX ст. Заснування Києва. Київська Русь. Походження термінів «Русь», «Руська земля» Князь Олег. Утворення Київської держави. Русь за часів Ігоря, Ольги, Святослава. Розширення кордонів. Війни з кочівниками та Візантією. Проникнення Християнства на Русь. Хрещення Русі та його історичне значення. Володимир Великий та Ярослав Мудрий. «Руська правда».

Роздробленість Русі. Південно-західні руські князівства (XII - перша половина XIV ст.). Володимир Мономах і його боротьба за єдність Русі. Перша згадка терміну «Україна». Місце Київської Русі в історії України.

Галицько-Волинське князівство. Татаро-монгольська навала. Панування Золотої Орди. Галицько-Волинська держава у II половині XVIII - I половині XIV ст.

Україна під владою Литви і Польщі. Велике князівство Литовське. Включення до його складу земель України. Кревська унія. Вітовт. Ліквідація удільних князівств. Литовські статuti.

МОДУЛЬ II

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В НОВИЙ ЧАС

Тема 3. Виникнення українського козацтва, його місце в історії України

Виникнення козацтва, його господарська та військова діяльність. Заснування Запорозької Січі. Виникнення реєстрового козацтва. Люблінська унія та утворення Речі Посполитої. Берестейська церковна унія. Православні братства.

Перші козацькі повстання. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Відновлення ієрархії Української православної церкви. «Статті для заспокоєння руського народу». Повстання 20-30-х рр. XVII ст. «Ординація Війська Запорозького реєстрового».

Тема 4. Національно-визвольна війна українського народу

Характер, рушійні сили і мета Визвольної війни. Богдан Хмельницький. Початок війни. Битви на Жовтих водах, під Корсунем та під Пилявцями. Зборівський договір. Становлення козацької держави. Битва під Берестечком. Білоцерківський мирний договір.

Зовнішньополітична діяльність гетьманського уряду Війська Запорозького. Переяславсько-московський договір 1654 р. та його оцінка в історіографії. Військово-політична діяльність гетьмана Б. Хмельницького у 1654-1657 рр. Завершення Визвольної війни та її наслідки. Гетьман І. Виговський і Гадяцький договір.

Тема 5. Козацька держава II пол. XVII-XVIII ст.

Доба Руїни. Розкол України. Андрусівське перемир'я 1667 р. Життя і діяльність Гетьмана П. Дорошенка. Життя і діяльність кошового отамана І. Сірка. «Вічний мир» 1686 р.

Гетьман І. Мазепа в історії України. Участь Війська Запорозького у Північній війні 1700-1721 рр. Визвольна акція гетьмана. Конституція гетьмана П. Орлика.

Утворення Малоросійської колегії. Відновлення гетьманського уряду. Гетьман Данило Апостол. Останній гетьман Війська Запорозького Кирило Розумовський. Ліквідація Гетьманщини та її історичне значення. Нова Запорозька Січ. Ліквідація Запорозької Січі та її історичне значення. Ліквідація полково-сотенного та судового устрою України. Перетворення її у провінцію Російської імперії. Закріпачення селян. Гайдамацький рух на Правобережжі. Поділи Речі Посполитої. Уся Наддніпрянська Україна у складі Російської імперії. Анексія Криму Росією. Заселення Південної України. Виникнення чорноморських портів та міст.

Тема 6. Україна в імперську добу

Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст. Імперська інтеграція українських земель. Початок українського національного відродження. «Енеїда» І. Котляревського. «Харківські романтики». П. Гулак-Артемовський. Г. Квітка-Основ'яненко.

Дії українського національного руху в Галичині. «Руська трійця». Західноукраїнські землі в революції 1848-1849 рр. Головна руська рада. Лук'ян Кобилиця.

Кирило-Мефодіївське товариство. Програмні твори кирило-мефодіївців. Репресії царизму проти членів товариства (в тому числі Т.Г. Шевченка).

Українські землі у складі Російської імперії у другій половині XIX ст. Криза кріпосницької системи Маніфест 19 лютого 1861 р. Особливості селянської реформи в різних регіонах України. Великі реформи 60-70-х років XIX ст.

Промисловий переворот. Залізничне будівництво. Розвиток важкої промисловості у Донбасі і Придніпров'ї. Посилення впливу буржуазії. Поглиблення соціального розшарування села. Переслідування української мови. Валусьський циркуляр і Емський указ. Т.Г. Шевченко. В.Б. Антонович. Активізація національного руху. Українські громади. «Братство Тарасівців». Народники. Марксистські гуртки.

Західноукраїнські землі у другій половині XIX ст. Суспільно-політичний рух після революції 1848-1849 рр. Москвофіли і народовці. Виникнення Української соціал-демократичної і Української національно-демократичної партій.

Початок переселення українців на Американській континент. Перші українські колонії в США і Канаді.

Тема 7. Україна на початку XX ст.

Україна на початку XX ст. Ліберальна опозиція царизму. Українські і загальноросійські партії в Україні. Демократична революція 1905-1907 р. Робітничі страйки в Україні після «кривавої неділі». Повстання на броненосці «Потьомкін» та інші збройні виступи. Виникнення рад робітничих депутатів. Державна дума. Піднесення українського національного руху. Столипінська політика в Україні. Столипінська аграрна реформа. Масові переселення українських селян до Сибіру і Далекого Сходу. Товариство українських поступовців.

МОДУЛЬ III

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Тема 8. Україна в роки I Світової війни

Перша світова війна. Національно визвольний рух в умовах війни. «Спілка визволення України». Українські січові стрільці. Антиукраїнська політика російської окупаційної влади у новоствореному Галицько-Буковинському губернаторстві. Антивоєнний рух.

Тема 9. Українська революція 1917-1921 рр.

Лютнева революція 1917 р. Початок Української національно- демократичної революції. Утворення Центральної ради, її політична програма. Курс на автономію України. Боротьба за відродження української державності. М.С. Грушевській та В.В. Винниченко. Утворення рад робітничих, селянських та солдатських депутатів. Всеукраїнський національний конгрес 7-8 квітня 1917 р. Центральна рада та Тимчасовий уряд. I Універсал. Генеральний секретаріат. II Універсал.

Жовтневий переворот у Петрограді. Боротьба за владу в Україні. III Універсал. Створення Української Народної Республіки. IV Універсал, проголошення самостійності УНР. Брестський мир. Окупація України німецькими та австро-угорськими військами. Прийняття конституції УНР. Гетьманський переворот. Українська держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня, зовнішня та національно-культурна політика.

Повстанська боротьба проти окупантів. Падіння гетьманського режиму. Утворення Директорії та відновлення УНР. С. Петлюра. Інтервенція Антанти та її провал.

Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Злука УНР та ЗУНР 22 січня 1919.

Селянський повстанський рух. Н. Махно, М. Григор'єв, Д. Терпіло (Зелений). Війська А. Денікіна в Україні, та їх відхід. Відродження УСРР у кінці 1919 р. Радянсько-польська війна.

Тема 10. Україна в міжвоєнний період

Україна у 20-30 рр. XX ст. Перехід до нової економічної політики. Створення СРСР і фактична автономізація республік. РКП(б) і КП(б)У. Українізація.

Перемога І.В. Сталіна у боротьбі за владу. «Криза непу». «Ножиці цін». Згорання непу. Хлібозаготівельна криза 1928-1929 рр. Тотальна колективізація.

«Ліквідація куркульства як класу». Завершення колективізації у 1931-1932 рр. Голодомор 1932-1933 рр. Культ особи І.В. Сталіна. Згорання українізації.

«Розстріляне відродження». Індустріалізація. Стаханівській рух. Перші п'ятирічки та їх результати.

Українське питання в політиці Польщі, Румунії, Чехословаччини. Організація українських націоналістів.

Тема 11. Україна у роки Другої світової війни (1939-1945 рр.)

Пакт Молотова-Ріббентропа. Початок війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Включення основної території західноукраїнських земель до складу УРСР та їх радянізація.

Напад Німеччини та її сателітів на СРСР. Воснні катастрофи 1941 р. Оборона Києва, Одеси і Севастополя. Бої за Донбас. Наступ німецьких військ на півдні у 1942 р.

Окупаційний режим. Розгортання радянського та націоналістичного партизанського руху проти окупантів. Діяльність комуністичного підпілля та радянських партизанів. Українська повстанська армія.

Початок визволення України. Битва за Дніпро. Бої на захід від Дніпра. Спроба УПА воювати на два фронти. Завершення боїв за Україну.

МОДУЛЬ IV

Тема 12. Україна після II Світової війни

Втрати України в роки війни. Включення України у світову політику, як одного з фундаторів та членів ООН. Завершення збирання основних українських етнічних земель.

Радянізація західних областей України. Насильницька колективізація. Масові репресії та депортації населення. Ліквідація української греко-католицької церкви. Підпільно-партизанська боротьба ОУН-УПА проти тоталітарного ладу. Примусове переселення українців у 1945–1946 рр. Операція «Висла».

Нова хвиля репресій. Ліквідація греко-католицької церкви. Насильницька колективізація і голод 1946-1947 рр. Діяльність ОУН-УПА.

Тема 13. Україна в роки Хрущовської відлиги

300-річчя Переяславської ради. Передача Кримської області до складу УРСР.

Хрущовська відлига. Спроби лібералізації політичного режиму. XX та XXII з'їзди КПРС. Критика культу особи. Початок реабілітації жертв сталінізму. Реформи Микити Хрущова, їх суперечливий і непослідовний характер, загальна спрямованість і значення. Спроба подолання кризи сільському господарстві.

Поява дисидентів в Україні. Зародження руху «шістдесятників», їх ідеали і цінності, роль у національно-культурному житті. Початок наступу на шістдесятників.

Тема 14. Поглиблення кризи тоталітарного комуністичного режиму в Україні (1964-1980 рр.)

Обмеження прав України. В.В. Щербицький як провідник русифікаторської політики. Посилення реакції у духовному житті. Дисидентський рух і дії КДБ. Правозахисний рух. Посилення національно-визвольного руху в 70-х - 80-х роках, його учасники, репресії щодо них. Виникнення Української Гельсінської спілки та її діяльність.

Спроба запровадження господарської реформи 1965 - 1967 рр. Екстенсивний шлях розвитку народного господарства. Наростання труднощів і недоліків у сільському господарстві. Проблеми соціальної сфери. Залишковий принцип надання для неї ресурсів. Загострення екологічних проблем.

Реформи М.С. Горбачова. Відновлення критики сталінізму. Українське суспільство в умовах проголошення курсу перебудови. Кризові явища в суспільстві. Зростання політичної активності народу. Національне пробудження. Народний рух України як опозиційна для КПРС сила. Діяльність Верховної Ради України 1990 р. Прийняття «Декларації про державний суверенітет України». Курс національно-демократичних сил на утворення самостійної держави.

Тема 15. Проголошення та розбудова незалежної української держави

Спроба серпневого (1991) перевороту у Москві та його наслідки для України. Схвалення Верховною Радою УРСР Акту проголошення незалежності України. Заборона діяльності КПУ. Участь інтелігенції, студентської молоді, засобів масової інформації в демократизації суспільства, відродженні національних традицій, розширенні сфери вжитку української мови. Пробудження релігійного життя.

Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. Л.М. Кравчук – Президент України. Денонсація договору 1922 р. про утворення СРСР. Створення Співдружності незалежних держав. Затвердження державної сім волики України.

Україна в перші роки незалежності. Створення правової бази розвитку України як демократичної держави. Зміцнення державних кордонів. Запровадження національної грошової одиниці та інших інститутів державності. Формування багатопартійності в Україні. Економічний спад у 1991 – 1994 рр. Загострення демографічної проблеми. Приватизація. Поглиблення соціально- економічної кризи в другій половині 90- х років.

Прийняття Верховною Радою нормативних актів для реформування економіки, переходу до ринкових відносин, приватизації. Міжнаціональні відносини і їх правове регулювання. Кримська автономія.

Обрання президентом Л.Д. Кучми. Прийняття Конституції України. Зміни до Конституції 2004 р.

Концепція зовнішньої політики України у перші роки незалежності. Визнання України зарубіжними державами, встановлення дипломатичних відносин, формування представництва у міжнародних організаціях, входження у світове співтовариство. Набуття Україною без'ядерного статусу. Зовнішньо політичні акції України щодо зміцнення миру і співробітництва, припинення воєнних конфліктів. Участь України у миротворчих процесах ООН, у програмі

«Партнерство заради миру», в діяльності Ради Європи. Україна в складі Співдружності незалежних держав. Вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ).

Президентські вибори 2004 р. Помаранчева революція. Парламентські вибори 2006 р. Зростання ролі засобів масової інформації в поглибленні демократизації і гласності. Зміна політичної атмосфери в країні.

Прагнення до євроатлантичної інтеграції. Президентські вибори 2010 р. Поглиблення політичної кризи правлячого режиму В. Януковича. Євромайдан. Революція Гідності.

Президентські вибори 2014 та 2019 рр. Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (2014 р.). Сучасний стан і проблеми української економіки. Етносоціальні процеси та рівень життя населення України. Зовнішня політика та міжнародні зв'язки незалежної Української держави. Захист суверенітету та територіальної цілісності України в умовах російської агресії (2014 – 2019 рр.).

Підсумки історичного шляху українського народу і найголовніші уроки історії його змагань за свободу, незалежність, соборність і державність).

МОДУЛЬ V

Класичний та Елліністичний періоди в історії Стародавньої Греції

Тема 1. Класична доба. Греко-перські війни: причини, підстави, головні події, наслідки та історичне значення. Економічний розвиток грецьких полісів у V – IV ст. до н.е. Афінський і спартанський типи економіки класичного періоду. Головні типи господарств. Галузі ремесла, організація праці в ергастеріях. Розвиток внутрішньої та зовнішньої торгівлі. Ринки. Монетний

обіг. Торгівля та обмін з «варварською» периферією. Класичне рабство та його основні ознаки. Джерела рабства. Питання про чисельність рабів. Різні категорії рабів, їх становище. Склад вільного населення. Землероби, ремісники і торговці, громадяни і негромадяни. Боротьба демократичних та олігархічних угруповань у полісі. Пелопоннеський союз, його устрій, політичне підвищення. Змагання з Афіньським союзом за гегемонію.

Делоська сіммахія та її перетворення на Афіньський союз. Розвиток афіньської демократії. Ефіальт. Перікл. Перетворення Делоського союзу на Афіньську Архе. Відносини Афінь з союзниками, суперечності у союзі. Пелопоннеські війни: привід, причини, головні події, наслідки. Занепад полісної системи. Молодша тиранія. Політична роздробленість Греції та невдалі спроби її подолання. Розповсюдження ідей панеллінізму. Священні союзи. Посилення Беотійського союзу. Розклад Пелопоннеського союзу. Другий Афіньський морський союз. Священні війни. Зміцнення македонської монархії. Філіп II, його воєнна та фінансова реформи. Втручання Македонії у грецькі справи і встановлення македонської гегемонії.

Тема 2. Елліністичний період. Особа Олександра Македонського, його прихід до влади. Східні походи і утворення ним величезної держави, її політичний устрій. Смерть Олександра Македонського. Оцінки політики Олександра у джерелах та історіографії. Війни діадохів. Поняття "еллінізм", його характеристики в історіографії. Питання про хронологічні та географічні межі еллінізму. Елліністичні держави Азії, Африки та Балканської Греції. Причини занепаду елліністичних держав. Історичне значення доби еллінізму.

МОДУЛЬ VI

Ранній та пізній періоди Римської імперії

Тема 3 Рання Римська імперія. Політика і реформи Августа. Принципат, його сутність, економічні, політичні та ідеологічні основи. Формування культу імператора. Спадкоємці Августа. Нерон і падіння династії Юліїв – Клавдіїв. Громадянська війна 68 – 69 рр. Династії Флавіїв та Северів. Римські завоювання. Культурний і релігійний синкретизм.

Тема 4. Криза III століття. Зміст поняття. Економічний та політичний стан держави. Династія Северів. Едикт Каракалли. Боротьба "сенатських" та "солдатських імператорів". Послаблення центральної влади та посилення натиску варварських племен. Фінансова криза. Економічний і суспільний занепад. Використання праці колонів та інших залежних осіб у сільському господарстві та ремеслі. Криза традиційної системи цінностей.

Тема 5. Пізня Римська імперія. Євангелічні звістки про народження християнства. Устрій та склад перших християнських громад. Розвиток нової релігії. Перші християни і римське суспільство.

Політика і реформи Діоклетіана та Максиміана. Система тетрархії: її мета та наслідки. Режим доміну. Костянтин I та його реформи. Останнє об'єднання імперії. Колонат. Політика сприяння християнству. Боротьба спадкоємців Костянтина. Єретичні течії. Розклад Римської імперії на Західну та Східну.

Тема 6. Криза Західної Римської імперії. Велике переселення народів і навала варварів на імперію. Варварські королівства. Причини і наслідки падіння Західної Римської імперії. Історичне значення Римського часу.

МОДУЛЬ VII

Європа у раннє середньовіччя. Формування та розвиток феодалських відносин

Тема 8. Введення в курс. Поняття “середні віки”. Періодизація історії середніх віків. Сутність феодалізму. Місце феодальної епохи в історії людства. Держава, право, церква в феодальному суспільстві. Джерела з історії середніх віків. Історіографія середньовічної історії. Класифікація джерел. Загальна характеристика джерел і методів їх дослідження. Джерела IV-XV ст.: варварські правди, формули, картулярії, капітулярії, аннали, хроніки. Пам’ятники звичайного права (зеркала, кутноми, фуерос). Міські хартії, цехові статuti. Королівське законодавство. Розуміння сутності феодалізму в історичній науці. Напрями та школи в медієвістиці XIX ст. Сучасна медієвістика.

Тема 9. Виникнення феодального ладу в Західній Європі. Проблема переходу від античності до середньовіччя в медієвістиці. Криза рабовласницького ладу і зародження елементів феодалізму в Римській імперії. Західна Римська імперія і варварські племена. Падіння Західної Римської імперії і утворення варварських королівств: Остготського в Італії і Франкського в Галії. Англосакси в Британії, Лангобардське королівство в Італії. Сутність генези феодалізму в Західній Європі.

Тема 10. Розвиток феодалізму у Франкській державі (IV-IX ст.). Племена франків в III - V ст. Утворення Франкської держави. Господарська діяльність і суспільний устрій франків за даними Салічної правди. Розпад родових зв’язків, виділення алоду. Гало-римське населення та його роль у феодалізації франкського суспільства. Держава Меровінгів. Франкська держава при Каролінгах. Політика Карла Мартелла. Завоювання Пипіна Короткого, виникнення папської держави. Піднесення Франкської держави при Карлі Великому. Формування феодальних відносин у Каролінгській державі. Прекарні відносини та їх роль в процесі феодалізації. Розпад імперії Карла Великого.

МОДУЛЬ VIII

Формування абсолютних монархій

Тема 11. Іспанія в XVI – першій пол. XVII ст. Економічний розвиток Іспанії в XVI ст. і вплив на нього колоніальної політики. Державний устрій. Іспанія в Системі Карла V Габсбурга. Опозиція королівській владі, повстання міських комун. Початок занепаду Іспанії у другій пол. XVI ст. і його причини. Політика Філіпа II. Війни з Нідерландами, Францією й Англією. Специфічні риси іспанського абсолютизму.

Тема 12. Нідерландська буржуазна революція. Республіка З’єднаних провінцій в першій пол. XVII ст. Нідерланди у складі імперії Карла V. Розвиток капіталістичних відносин та його соціальні наслідки. Посилення феодально- католицької реакції при Філіпі II. Іконоборський рух. Політика принца Оранського та дворянської еміграції. Герцог Альба і його режим в Нідерландах. Повстання 1572 р. «Гентське умиротворення». Арраська та Утрехтська унії.

Утворення буржуазної республіки в північних провінціях. Перемир’я 1609 р. Південні Нідерланди і Республіка З’єднаних провінцій у першій пол. XVII ст.

Тема 13. Італія в XVI – першій половині XVII ст. Аграрні відносини. Соціально-політичне життя в містах. Італійські війни. Савонарола. Економічний занепад в Італії і його причини. Феодально-католицька реакція і боротьба проти неї.

Тема 14. Англія в XVI – на початку XVII ст. Розвиток промисловості. Початок аграрного перевороту. «Криваве законодавство». Розвиток торгівлі. Зміни в суспільному устрої. Особливості англійського абсолютизму. Династія Тюдорів, основні напрямки її політики. Реформація і характеристика англіканської церкви. Єлизавета I. Колоніальна експансія. Англо-шотландські відносини. Колонізація Ірландії. Загострення боротьби з Іспанією. Загострення соціальних суперечностей наприкінці XVI – на початку XVII ст. Династія Стюартів.

Тема 15. Франція в XVI – першій пол. XVII ст. Сільське господарство, промисловий розвиток і торгівля в XVI ст. Соціальна структура. Французький абсолютизм. Реформаційний рух. Причини і початок громадянських (гугенотських) війн, їх періодизація і характеристика. Католицька і Паризька ліги. Нантський едикт. Генріх IV, його внутрішня і зовнішня політика. Зміцнення абсолютизму при Ришельє. Інтенданти і центральний апарат. Зовнішня політика.

МОДУЛЬ ІХ

Північна та Центрально-Східна Європа у ранній Новий час

Тема 16. Скандинавські країни в XVI – першій половині XVII ст. Данія. Загальна характеристика. Спроба встановлення необмеженої королівської влади на початку XVI ст. Громадянська війна 30-х рр. Королівська реформація. Боротьба за панування на Балтиці у другій пол. XVI ст. Данія в першій пол. XVII ст. Швеція. Загальна характеристика. Боротьба з Данією і визволення від датського панування. Реформація. Агресія в Прибалтиці. Економічний розвиток і перетворення Швеції на велику державу. Фінляндія в XVI – XVII ст. Норвегія.

Загальна характеристика. Закріплення датського панування й особливості Реформації. Норвегія в першій пол. XVII ст.

Тема 17. Країни Центральної і Південно-Східної Європи в XVI – першій половині XVII ст. Угорщина. Загальна характеристика. Падіння Угорської держави Угорські землі під османським ігом. Угорські землі під владою Габсбургів. Реформаційний рух. Трансільванське князівство. Загальна характеристика. Габор Бетлен і Дьордь Ракоці. Молдавія і Валахія. Встановлення турецького володарювання. Сільське господарство й міста. Суспільний устрій. Зростання крупного землеволодіння.

МОДУЛЬ Х

РОСІЯ В ЕПОХУ “ВЕЛИКИХ РЕФОРМ”

Тема 18. Селянська реформа

Передумови і підготовка селянської реформи. Історики і політики про поняття “революційна ситуація”. Олександр II як реформатор. Поміщицькі проекти скасування кріпосного права. Підготовка селянської реформи. Демократичний підйом. Редакційні комісії. Я. Ростовцев, М. Мілютін. Ліберальний рух. Закордонний центр російського визвольного руху.

Позиція російських революціонерів: О. Герцена і М. Огарьова, М. Чернишевського і М. Добролюбова. Урядовий табір напередодні скасування кріпацтва.

Скасування кріпосного права. Положення 19 лютого 1861 р. Маніфест 19 лютого 1861 р. Уставні грамоти. Тимчасовозобов'язані селяни. Градація оброку. Викуп садиби і польового наділу. Звільнення дворових селян. Положення про удільних селян. Становище державних селян. Правовий статус селянства після скасування кріпосного права. Селянське самоврядування.

Відповідь селян на реформу. Хвиля селянського протесту. Повстання у селах Кандеївка і Бездна.

Тема 19. Реформи 1863 – 1874 рр.

Земська реформа. Земські установи і виборчий процес до них. Функції земств.

Міська реформа. Органи міського самоврядування. Міський виборчий процес. Компетенція міських дум і управ.

Судова реформа. Судові установи. Окружний суд. Інститути судових слідчих і присяжних повірених. Адвокатура. Судові палати. Мировий суд. Мировий з'їзд. Скасування тілесних покарань.

Фінансові реформи. Заснування Державного банку. Скасування системи відкупів.

Реформи в галузі народної освіти і цензури. Шкільна реформа.

Університетський статут. Реформа цензури.

Військова реформа і російські збройні сили у другій половині XIX ст. Д. Мілютін. Скорочення терміну солдатської служби. Реорганізація системи військового управління. Новий військово-судовий статут. Реформа військово-навчальних закладів. “Устав про військово повинність”. Введення нової системи комплектування збройних сил. Переозброєння російської армії.

МОДУЛЬ XI

Світ після Першої світової війни

Тема 20. Формування Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин.

Нова розстановка політичних сил в світі після Першої світової війни. Комп'єнське перемир'я, закінчення Першої світової війни. Ідеологічні течії. Західне суспільство після Першої світової війни (наслідки та підсумки). Післявоєнний устрій світу. Позиції держав-переможниць наприкінці війни. «14 пунктів» В. Вільсона. Паризька мирна конференція 1919 р. Версальський мирний договір, його зміст. Створення Ліги Націй. Мандатна система. Мирні договори з Австрією, Угорщиною, Болгарією, Туреччиною. Міждержавні суперечності на Тихому океані після Першої світової війни. Вашингтонська конференція 1921–1922 рр. Договори 4-х, 5-ти і 9-ти держав. Характер Версальсько-Вашингтонської системи, її історичні наслідки. Спроби ревізії Версальсько-Вашингтонських угод у 20-х рр. Спроби ревізії Версальсько-Вашингтонських угод у 20-х рр.

«Російський чинник» у європейській політиці: Генуезька конференція 1922 р., проблема довоєнних і воєнних боргів Росії, Гаазька конференція 1922 р. Рапалльський договір Росії з Німеччиною.

Радянсько-німецькі відносини в 20-х рр. Лозаннська конференція 1922– 1923 рр. Перегляд умов Севрського договору з Туреччиною. «Ультиматум Керзона» 1923 р. Радянсько-англійський дипломатичний конфлікт 1927 р.

«Німецький чинник» у європейській політиці: Рурський конфлікт. План Дауеса. Локарнська конференція 1925 р. Рейнський гарантійний пакт. Прийняття Німеччини до Ліги Націй. План Юнга. Зовнішньополітичні пріоритети демократичних країн Заходу. Пакт Бріана – Келлога. Міжнародна конференція із роззброєння, її невдача.

Тема 21. Провідні країни Західної Європи та Північної Америки в міжвоєнний період (1918–1939 рр.)

Сполучені штати Америки. Економічне і соціально-політичне становище США у 1919–1929-х рр. Економічне і соціально-політичне становище США у 1929 – 1939-х рр. Зовнішня політика США у міжвоєнний період.

Тема 22. Великобританія. Історіографія внутрішньої і зовнішньої політики Англії міжвоєнного періоду. Економічне і політичне становище Англії після Першої світової війни. Уряд Д. Ллойд Джорда. Зовнішня політика. Урядова криза і криза лейбористської партії. Положення Англії напередодні Другої світової війни. Консервативні уряди Болдуїна і Чемберлена. Зовнішня політика.

Тема 23. Франція. Історіографія внутрішньої та зовнішньої політики Франції у міжвоєнний період. Франція після Першої Світової війни. Вибори до Палати депутатів 1919. Внутрішня політика. Зовнішня політика. Вибори до Палати депутатів 1924. Внутрішня політика. Зовнішня політика. Колоніальні війни в Марокко і Сирії. Економічний розвиток і внутрішня політика. Вибори до Палати депутатів 1928 р. Внутрішня і зовнішня політика. Вибори в Палату депутатів 1932 р. Франція у роки економічної кризи. Економічна криза 1930–1933 рр. Внутрішня і зовнішня політика. Франція напередодні Другої світової війни. Вибори до Палати депутатів 1936. Перемога Народного фронту. Політика уряду Блюма. Суперечності Народного фронту.

Тема 24. Німеччина. Німеччина у міжвоєнний період (1918-1939 рр.). Веймарська республіка. Демократична конституція. Президент П.Гінденбург. Наслідки війни, як стимул для зростання фашистських організацій. Гітлер і його партія. Мюнхенський путч. «Майн кампф». Прихід Гітлера до влади. Підпал Рейхстагу, як привід для встановлення диктатури. Третій рейх. Ідеологія нацизму. Пропаганда. Расизм. Неприйняття лібералізму і комунізму. Терор. Ніч довгих ножів. Кришталева ніч. Створення СС. Концтабори. Відтворення збройних сил. Зовнішня політика. Мобілізація економіки. Підготовка до війни. Військова доктрина Вермахту.

Тема 25. Італія. Італія у міжвоєнний період. Італія – переможена серед переможців. Важке економічне становище. Зародження фашизму. Шлях Муссоліні до влади. Марш на Рим. Корпоративна держава. Фашистська диктатура. Зовнішня політика. Дуче і Фюрер. Захоплення Абіссинії. Балканська політика Італії.

Тема 26. Іспанія. Іспанія після Першої світової війни. Економічне становище. Династія іспанських Бурбонів. Диктатура М.Примо де Рівера. Революція 1931 – 1939 рр. Втеча короля. Конституція 1931 р. Розкол республіканського табору. 1934 р. – перший спалах громадянської війни. Перемога Народного фронту на виборах 1936 р. «Іспанська фаланга». М'ятеж Франко. Громадянська війна в Іспанії (1936-1939). Участь у війні військ Гітлера і Муссоліні на боці заколотників і інтербригад на боці республіканців. Герніка 1937. Битва під Гвадалахарой (1937). Поразка республіканців у 1939 р.

Тема 27. Міжнародні відносини й зовнішня політика у 30–х рр. ХХ ст. Особливості світової економічної кризи 1929 – 1933 рр. та її вплив на міжнародні відносини.

«План Юнга» й кінець репараційної системи. Загострення міждержавних суперечностей і посилення конфронтації західних країн з СРСР. Утворення вогнищ війни на Далекому Сході та в Європі (1933 – 1935 рр.). Створення Німеччиною вогнища війни в Європі. Проблеми європейської колективної безпеки в зовнішній політиці СРСР. Агресія Італії проти Ефіопії й Ліга Націй.

Тема 28. Вплив світової економічної кризи 1929–1933 рр. на розвиток міжнародних відносин. «Велика депресія»: характер і походження, ознаки, наслідки. Шляхи виходу з кризи: реформізм і фашизм.

Паніка на Нью-Йоркській біржі 24 жовтня 1929 року. Особливості економічної кризи в США. Антикризова політика президента Г. Гувера. Вимушений перехід від «твердого індивідуалізму» до етатизму, діяльність РФК. Загострення соціальної напруженості в США. «Голодні походи «на Вашингтон».

«Гувервілі». Розгром наметового містечка на березі Потомака. Вибори 1932 р. Особливості передвиборчої кампанії Ф.–Д.

Рузвельта. Особливості світової економічної кризи у Великій Британії. Парламентські вибори 1929 р. і перемога лейбористської партії. Програма «Лейборизм і нація». Політика другого лейбористського уряду. Діяльність Міністерства по боротьбі з безробіттям. «Закон про аномалії». Вестмінстерський статут. Розкол лейбористської партії і утворення коаліційного «національного уряду» Р. Макдональда, його антикрисова програма. Особливості економічної кризи початку 30–х рр. у Франції. Антикризова політика французьких урядів та ідеї державного регулювання економіки. Дирижизм – французький варіант кейнсіанства. Правоконсервативний варіант дирижизму в політиці урядів А. Тардье та П. Лавалля. «Захищений сектор» економіки. Посилення виконавчої влади. Нові тенденції у політичному житті, посилення фашистських сил. Робітничий рух. «Друга редакція» «лівого блоку», його прихід до влади.

Економічна криза 1929–1933 рр. в Італії. Етатизм, мілітаризація економіки, політика «автаркії». Фашистська «корпоративна система». Антифашистський рух у країні.

Особливості економічної кризи 1929–1933 рр. у Німеччині. План Юнга і позиція міжнародних фінансових кіл. Поляризація політичних сил у країні. Антикризова політика кабінету Брюнінга і результати дострокових парламентських виборів 1930 р. Причини успіху НСДАП. Політична ситуація у 1931–1932 рр. Розкол німецького робітничого руху – протистояння КПН і СДПН. Скорочення електорату ліберально–демократичних партій і «традиційних націоналістів». Результати президентських і парламентських виборів 1932 р. Прихід нацистів до влади.

Тема 29. Міжнародні відносини напередодні Другої світової війни. Підготовка Німеччини до війни. Вихід Німеччини з Ліги Націй 1933 р. Створення Вермахту. Антиконтинентальний пакт 1936 р. Заняття Рейнської демілітаризованої зони 1936. Аншлюс Австрії 1938 р. Мюнхенська змова 1938 р. Сталевий пакт 1939 р. Спроба створення колективної безпеки. Тристоронні Московські переговори 1939. Безуспішність переговорів. Приліт І.Ріббентропа в Москву. Договір про ненапад між Німеччиною і Радянським Союзом 1939 (пакт Молотова - Ріббентропа).

МОДУЛЬ XII

Друга світова війна

Тема 30. Причини і початок Другої світової війни. Хід бойових дій на початковому етапі війни. Причини та характер II світової війни. Країни Європи і США у Другій світовій війні.

Причини, характер, періодизація. Сучасний стан історіографії Другої світової війни.

Початок формування антигітлерівської коаліції Окупація Німеччиною Польщі. Вступ у війну СРСР. Окупація Німеччиною північної і західної Європи. Початок війни Німеччини проти СРСР. Бойові дії на території СРСР в 1941–1943 рр.

Тема 31. Корінний перелом в ході Другої світової війни. Завершальний етап Другої світової війни та її підсумки для країн Західної Європи та Північної Америки Докорінний перелом у війні (червень 1942 р. – грудень 1943 р.). Бої на Тихому океані у травні 1942 – лютому 1943 р. Сталінградська і Курська битви на Східному фронті. Воєнні дії в Північній Африці, битва під Ель-Аламейном. Сицилійська операція. Оголошення Італією війни Німеччині. Консолідація антигітлерівської коаліції. Тегеранська конференція 1943 р.

Гітлерівський «новий порядок» у Європі. Рух Опору на окупованих територіях, його рушійні сили в окремих країнах. Посилення національно- визвольної боротьби під впливом перемог союзників. Внутрішнє становище країн Заходу під час війни. Повна мобілізація всіх ресурсів для потреб війни.

Мілітаризація економіки. Внутрішня політика урядів. Військовий розгром і крах фашистських режимів (січень 1944 – 2 вересня 1945 років). Радянський контрнаступ на Східному фронті у 1944 р. Відновлення державного кордону СРСР. «Визвольна місія» Червоної Армії в Східній Європі. Варшавське повстання 1944 р. Відкриття другого фронту в Європі. Визволення Франції і Бельгії. Битва в Арденнах. Вісло-Одерська операція радянських військ. Визволення країн Східної і Південно-Східної Європи. Віденська наступальна операція Червоної Армії. Капітуляція Італії. Берлінська операція. «Зустріч на Ельбі». Антифашистське повстання в Празі і визволення Праги Червоною Армією. Беззастережна капітуляція Німеччини.

Проблеми післявоєнного врегулювання у міжсоюзницьких стосунках СРСР, Великої Британії і США. Конференція в Сан-Франциско 1945 р. Створення ООН. Ялтинська і Потсдамська конференції 1945 р. Основні рішення з облаштування післявоєнної Європи. Початок ери «атомної дипломатії».

Розгром мілітаристської Японії. Бої на Тихому океані у 1944-1945 рр. Битва біля о-ва Лейте. Наступальна операція союзників у Бірмі. Бої за о-ви Іводзіма та Окінава. Атомні бомбардування США японських міст Хіросіма і Нагасакі. Розгром Квантунської армії у Північно-Східному Китаї та Монголії. Беззастережна капітуляція Японії. Підсумки Другої світової війни. Людські і матеріальні втрати. Міжнародно- політичні наслідки війни. Перемога демократії над фашизмом. Нове співвідношення сил у світі. Активізація тенденції до міжнародної співпраці. Зростання суперечностей між СРСР і західними державами. Криза і поступовий розпад світової колоніальної системи.

МОДУЛЬ XIII

Головні тенденції розвитку країн Західної Європи та Північної Америки після Другої світової війни (1945 – 90-ті рр. XX ст.)

Тема 32. Сполучені штати Америки. США у повоєнні роки. Початок холодної війни. Політика демократичної та республіканської адміністрацій (1945–1960). Демократи при владі (1961 – 1968 рр.). «Нові горизонти» і «Велике суспільство». США у 1969 – 1980 рр. Розрядка міжнародної напруженості. Економічна криза 70-х рр. Неоконсерватизм. Друга холодна війна. «Ера республіканців» (1981 – 1993). Прихід до влади Демократичної партії. Адміністрація Б. Клінтона (1993 – 2000).

Тема 33. Великобританія. Прихід Співдружності на зміну колоніальної імперії. Поразка Черчилля на виборах 1945 р. Внутрішня і зовнішня політика лейбористських урядів 1945 – 1951 рр. Початок царювання королеви Єлизавети II. Правління консерваторів (1951 – 1964). Реформа палати лордів 1963. Велика Британія в умовах економічної і політичної нестабільності (1964 – 1979). Економічна і соціальна політика неоконсервативних урядів. «Тетчеризм». Період правління нових лейбористів. Реформа палати лордів 1999 р. Великобританія – головний союзник США по НАТО. Великобританія в Євросоюзі.

Тема 34. Франція. Франція в роки Тимчасового режиму і Четвертої республіки. Крах французької колоніальної імперії. Перше десятиріччя П'ятої республіки.

Політика генерала де Голля. Вихід Франції зі складу НАТО (1966 р.). Франція 70–х – 80–х років: балансування правих і лівих сил. Франція в Євросоюзі.

Тема 35. Німеччина. Під владою держав-переможниць. Постання двох німецьких держав

Федеративна Республіка Німеччина (1949 – 1989). Конституційний лад. «Ера Аденауера» (1949 – 1963). Уряд Л. Ергарда. «Велика коаліція». Ера Ульбріхта» (1953 – 1971).

Правління Е. Гонеккера. Об'єднання Німеччини. Об'єднана Німеччина (1990 р. – початок XXI ст.). «Червоно–зелена» коаліція». «Велика коаліція». Створення Євросоюзу і роль Німеччини в організації.

Тема 36. Італія. Повоєнна відбудова Італії. Встановлення Першої республіки (1947). Правоцентристські уряди Італії (1948 – 1963). Італійське «економічне диво» 1950–1960–х років. Радикалізація суспільно–політичного життя. Політика

«національної солідарності» (1976 – 1979). Економічний розвиток та зміни в соціально–психологічному просторі Італії у 70–80 ті рр. XX ст. Неоконсервативний політичний курс уряду Б.Краксі (1983–1987 роки). Встановлення Другої республіки (1993 г.). Італія в Євросоюзі.

Тема 37. Іспанія. Диктатура Ф. Франко. Перші повоєнні роки. Суспільно – політичний та економічний розвиток у 50–х – першій половині 70-х рр. Особливості переходу Іспанії до демократії. Конституція 1978 р. і консолідація демократичного ладу в Іспанії. Уряди ІСРП (1982 – 1996). Уряди Народної партії (1996 – 2004). Іспанія на початку XXI ст.

МОДУЛЬ XIV

Глобалізаційні процеси в постіндустріальному суспільстві (90–х рр. XX ст. – початок XXI ст.)

Тема 38. США. Сполучені Штати на початку XXI ст. Внутрішня і зовнішня політика республіканської адміністрації Дж. Буша-Молодшого на початку XXI ст. Терористичні акти 11 вересня 2001 р. Глобальна війна проти тероризму. Втручання США та їхніх союзників в Ірак 2003 р. Америка в умовах світової економічної кризи. Виборча кампанія 2008 р. і прихід до влади демократів. Внутрішня і зовнішня політика Б. Обама. Президентські вибори 2016 р. Перші кроки адміністрації Трампа.

Тема 39. Великобританія. Великобританія на початку XXI ст. Політика лейбористських урядів Т. Блера і Г.Брауна. Англія в умовах світової економічної кризи.

Великобританія – головний союзник США по НАТО. Участь Великобританії в діях альянсу. Політика консервативних урядів Д. Кемерона і Т. Мей. Реформа палати лордів 2005 р. Питання про вихід Великобританії з Європейського союзу («Брекзін»). Продовження царювання королеви Єлизавети II Рекорд тривалості правління.

Тема 40. Франція. Франція на початку XXI ст. Голлісти при владі. Політика Ж. Ширака, и И. Саркозі. Франція в період світової економічної кризи. Ліберали при владі. Політика президентів Н. Олланда і Е. Макрона. Повернення Франції до складу НАТО (2009 р.). Зовнішня політика Франції.

Тема 41. Німеччина. Німеччина на початку XXI ст. Соціал-демократична партія Німеччини при владі. Політика уряду канцлера Герхарда Шредера. Німеччина в умовах світової економічної кризи. Коаліція ХДС ХСС і Вільна демократична партія Німеччини при владі. Політика уряду Ангели Меркель.

Тема 42. Італія. Італія на початку XXI ст. Боротьба правоцентристів в с лівоцентристами. Політика урядів Політика урядів Сільвіо Берлусконі, Маріо Монті, Енріко Летта, Маттео Ренці, Паоло Джентілоні. Італія в умовах світової економічної кризи. Зовнішня політика Італії.

Тема 43. Міжнародні відносини на сучасному етапі. Глобалізаційні процеси в сучасному світі Основні передумови та фактори виникнення процесів глобалізації. Інформаційна революція як необхідна передумова виникнення сучасних процесів глобалізації. Сутність глобалізації з позицій глобалізму. Антиглобалізм. Ідейно–теоретичні основи антиглобалізму. Неоліберальна глобалізація. Зміст і основні форми антиглобалізму. Основні форми антиглобалізму. Наслідки глобалізації та антиглобалізм. Однополярний світ. Розширення НАТО.

**2. ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІН
«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» ТА «ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ»
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СЕРЕДНЯ ОСВІТА. ІСТОРІЯ»
ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ**

1. Поширення землеробства та скотарства на землях України у добу енеоліту. Трипільська культура.
 2. Кочові племена I тис. до н.е. на території України: суспільне, господарське та духовне життя.
 3. Формування Київської держави в IX – X ст. Перші князі.
 4. Впровадження християнства на Русі та його історичне значення.
 5. Галицько-Волинська держава у XIII – першій половині XIV ст.
 6. Землі Русі-України під владою Великого князівства Литовського та Королівства Польського (середина XIV – 60-і рр. XVI ст.).
 7. Становлення українського козацтва (XV – XVI ст.).
 8. Козацькі війни кінця XVI – першої третини XVII ст.
 9. Люблінська та Берестейська унії в історії України.
 10. Культурно-освітня діяльність братств в українських землях.
 11. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.: причини, етапи та наслідки.
 12. Руїна Гетьманщини: сутність та періодизація.
 13. Іван Мазепа та мазепинці в українській історії.
 14. Ліквідація Гетьманщини. Історичне значення козацької держави.
 15. Нова Січ. Ліквідація Запорозької Січі. Роль козацтва в історії України.
 16. Українське національне відродження у першій половині XIX ст.
 17. Західноукраїнські землі у складі Австрійської монархії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.).
 18. Західноукраїнські землі під владою Австро-Угорської монархії у другій половині XIX – на початку XX ст.
 19. Українське національний рух у другій половині XIX – на початку XX ст.
 20. Україна у Першій світовій війні.
 21. Діяльність Української Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 рр.).
- Універсали УЦР.
22. Українська держава гетьмана П. Скоропадського.
 23. Українська Народна Республіка періоду Директорії.
 24. Західноукраїнська Народна Республіка.
 25. Відмова від політики «військового комунізму». Запровадження в Україні нової економічної політики. Голодомор 1921 – 1923 рр.
 26. Місце і роль України у складі СРСР (1922 – 1933 рр.).
 27. Західноукраїнські землі в міжвоєнний період.
 28. Сталінський тоталітарний режим в Україні (кінець 20-х – 30-і рр. XX ст.).
 29. Україна у Другій світовій війні.
 30. Рух Опору в Україні в роки Другої світової війни.
 31. Наступальні операції РСЧА. Визволення території України від окупантів у 1943 – 1944 рр.
 32. 75-а річниця перемоги над нацистською Німеччиною у Другій світовій війні. Місце України в розгромі нацистської Німеччини та її союзників.
 33. Західні області УРСР у повоєнний період (1945 – 1953 рр.).

34. Україна в період хрущовської «відлиги».
35. Поглиблення кризи комуністичного режиму в Україні (1964 – 1990 рр.).
36. Дисидентський рух в Україні у 60 – 80-і рр. XX ст.
37. Суверенізація УРСР. Народження незалежної Української держави (1990 – 1991 рр.).
38. Проблеми політичного та економічного розвитку Української держави (2005 – 2009 рр.).
39. Поглиблення політичної та економічної кризи в Україні протягом 2010 – 2013 рр. Революція гідності.
40. Російсько-українська війна (2014 – 2020 рр.).
41. Давньоєгипетська держава: політичний та соціально-економічний розвиток.
42. Афіньська демократія і спартанська олігархія як суспільно-політичні системи.
43. Імперія Олександра Македонського та її розпад. Елліністичні держави
44. Стародавній Рим в добу республіки: політичний та суспільно-економічний устрій.
45. Виникнення та розвиток феодалізму в Західній Європі.
46. Католицька церква в Західній Європі у середні віки. Реформація та Контрреформація в країнах Західної Європи.
47. Турецькі завоювання XV – XVI ст. Створення Османської імперії.
48. Утворення Московської держави (XIV – XV ст.), зародження імперської ідеології.
49. Реформи в Російській імперії у XVIII ст.
50. Революція в Англії 1640 – 1660-і рр.: передумови, основні етапи, історичне значення.
51. Війна за незалежність англійських колоній в Північній Америці. Створення США.
52. Велика Французька революція: передумови, основні етапи, історичне значення.
53. Перша світова війна: причини, основні періоди, наслідки.
54. Революційні події в Росії 1917 – 1918 рр.
55. Соціально-економічний та політичний розвиток СРСР у 20 – 30-і рр. XX ст.
56. Прихід до влади нацистів у Німеччині. Внутрішня та зовнішня політика гітлерівської диктатури у 1933 – 1939 рр.
57. Друга світова війна: причини, періодизація, наслідки.
58. США у другій половині XX – на початку XXI ст.
59. Країни Західної Європи у другій половині XX – на початку XXI ст.: основні тенденції розвитку.
60. Японія та КНР у другій половині XX – на початку XXI ст.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у Маріупольському державному університеті від 24.06.2021 № 211. Комплексний атестаційний екзамен з історії України та всесвітньої історії приймається Екзаменаційною комісією, склад якої затверджується наказом ректора Університету. Екзаменаційний контроль проводиться у відповідності до навчального плану. Питання, що виносяться на екзамен, складаються на основі навчальних програм.

Повнота відповідей студентів визначається та фіксується відповідно до декількох шкал оцінювання:

Оцінка за підсумкову атестацію з комплексного кваліфікаційного екзамену є сумою балів, які здобувач вищої освіти отримує за відповіді за кожним з питань, передбачених чинною програмою.

Комплексний кваліфікаційний екзамен проводиться в усній формі та оцінюється від 0 до 100 балів (три питання, перше та друге питання оцінюється від 0 до 35 балів та третє питання – від 0 до 30 балів).

Шкала оцінювання результатів складання атестаційних екзаменів: національна та ECTS

100 - бальна шкала	ЕКТС	Національна шкала	Визначення
90-100	A	Відмінно	Відмінна відповідь, виконання завдань лише з незначною кількістю помилок
82-89	B	Дуже добре	Добре виконання завдань, вище середнього рівня з кількома помилками
74-81	C	Добре	Загалом відповідь правильна, виконані завдання з певною кількістю грубих помилок
64-73	D	Задовільно	Задовільно - непогано виконані завдання, але з великою кількістю недоліків
60-63	E	Задовільно	Достатньо – відповідь і виконані завдання задовольняють мінімальні критерії якості
менше 60	F	Незадовільно	Незадовільна відповідь, виконані завдання не відповідають критеріям якості

Підсумкова оцінка комплексного атестаційного екзамену визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань (якщо інше не визначене програмою атестаційного екзамену).

Оцінки комплексного атестаційного екзамену виставляє кожен член комісії.

4. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аркуша О. Г., Кондратюк К. К., Мудрий М. М., Сухий О. М. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / За заг. ред. М. М. Мудрого. - Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. - 408 с.: іл.
2. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодні: Хронологічний довідник / В.Ф.Верстюк, О.М. Дзюба, В.Ф.Репринцев. – Вид. друге, доповнене, доопрацьоване. – К.: Наук. думка, 2005. – 718 с.
3. Греченко В.А. Історія України. Модульний курс : Навчальний посібник для ВНЗ / В.А Греченко. – Харків: Торсінг плюс, 2009. – 384 с. (Серія «Переходимо до Болонської системи»)
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX – XX ст. – Навч. Науково-популярне видання. – К.: Преса України, 2019. – 656 с.
5. Довідник з історії України / І.З.Підкова, Р.М.Шуст. - К.: Генеза, 2002. – 1136 с.
6. Донік О.М. Україна в складі двох імперій (Остання чверть XVIII – перша половина XIX ст.). – К.: Кріон, 2011. – 248 с.
7. Донік О.М. Україна у переддень та в добу ліберальних реформ 1860 – 1870-х років. – К.: Кріон, 2012. – 240 с.
8. Енциклопедія історії України: Т. 1 – 10 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України.– К.: В-во "Наукова думка", 2003-2012.
9. Єсельчик С. Історія України: становлення модерної нації / За ред. М. Климчука; Авториз. пер. з англ. А. Цимбал. – К.: Laurus, 2011. – 376 с.
10. Лановик Б., Лазарович М. Економічна історія України і світу: Навч. Посібник. – 2-ге видання, перероблене і доповнене. – Тернопіль: Джура, 2003. - 316 с.
11. Литвин В.М. Історія України (у 3-х томах). - Т.1. З найдавніших часів до кінця XVIII ст. - К.: Видав. дім. «Альтернативи», 2003.
12. Михальчук П.А., Куций І.П. Курс лекцій з історії України у чотирьох частинах. Ч. II. Нова історія України. – Тернопіль: Астон, 2007. – 480 с.
13. Плохій С. Брама Європи / Сергій Плохій ; пер. з англ. Романа Ключка. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 496 с.
14. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.- К.: Критика, 2009. – 584 с.
15. Баран З.А. Історія країн Західної Європи та Північної Америки Нового часу (кінець XV – початок XIX ст.) / З.А.Баран, С.П.Качараба, Р.Б.Сіромський, Б.П.Чума: навчальний посібник. – К.: Знання, 2015. – 533 с.
16. Бриггс Э. Европа нового и новейшего времени. С 1789 года и до наших дней/ Э. Бриггс, П. Клэвин. - М.: Весь мир, 2006.
17. Всемирная история: Справочник. – М.: ОЛМА Медиа Групп, 2009. – 608 с.
18. Всесвітня історія. Довідник школяра і студента. – Донецьк, 2004
19. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки. 1945 – 2002 / В.П. Газін, С.А.Копилов. – К, Либідь, 2004. – 624 с.
20. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1918-1945 рр. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 492 с.
21. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1945-2002 рр. Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2004. – 624 с.

22. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945 – 2002). – Вінниця, 2003.
23. Кенигсбергер Г.Г. Європа раннього Нового часу, 1500 - 1789. - М.: Весь мир, 2006.
24. Козицький А. Новітня історія країн Азії та Африки (1918-1999рр.): Курс лекцій / А. Козицький. - Львів: Афіша, 2000. – 159 с.
25. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу: Курс лекцій: Навч. посібник.- Київ, 1996, 2000.
26. Крижановська О.О., Крижановський О.П. Історія середніх віків: вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя. – К., 2004.
27. Новая история стран Европы и Америки: в 2-х томах. – Т.1. – М., 1998.
28. Новейшая история стран Европы и Америки. XX век. 1900-1945 гг. – Ч. 1. / ред. А. Родригеса, М. Пономарёва. – М.: Владос, 2001
29. Новікова С.В. Історія середніх віків: інструктивно-методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів. – Маріуполь, 2012.
30. Новікова С.В. Історія середніх віків: Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять. – Маріуполь, 2012.
31. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки 1918-1945: Навчальний посібник / З.А. Баран, Г.М. Кипаренко, С.П. Мовчан, М.М. Швагуляк. - Львів: Афіша, 2005. – 288 с.
32. Папазова А.В. Історія Стародавнього Сходу: Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять для студентів спеціальності 6.020302 «Історія». – Маріуполь, 2012.
33. Папазова А.В. Історія Стародавнього Сходу: Інструктивно-методичні матеріали до самостійних робіт для студентів спеціальності 6.020302 «Історія». – Маріуполь, 2012.
34. Папазова А.В. Історія Стародавнього Сходу: Інструктивно-методичні матеріали до виконання ІНДЗ для студентів спеціальності 6.020302 «Історія». – Маріуполь, 2013.
35. Папазова А.В. Історія Стародавнього Сходу: Інструктивно-методичні матеріали до виконання МКР для студентів спеціальності 6.020302 «Історія». – Маріуполь, 2014.
36. Пономарёв М., Смирнова С. Новейшая история стран Европы и Америки. – Т. 2. – М.: Владос, 2000.
37. Сергійчук І.М. Новітня історія країн Азії та Африки (1918-кінець XX ст.) / І.М.Сергійчук. - Суми, ІЗТД «Університетська книга», 2002. – 288 с.
38. Сороко-Цюпа О.С. Новейшая история зарубежных стран. – М., 2003.
39. Стрижак В.М., Мітягін В.Ю. УСЕ: Всесвітня історія: навчально – довідковий посібник / В.М.Стрижак, В.Ю. Мітягін. – К.: Майстер-клас, 2007 – 2008. – 672 с.